

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ В СИСТЕМІ РОЗРАХУНКІВ: ВІТЧИЗНЯНА ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

METHODOLOGICAL ASPECTS OF ACCOUNTS RECEIVABLES AND ACCOUNTS PAYABLE IN THE CALCULATIONS SYSTEM: NATIONAL AND INTERNATIONAL PRACTICE

У статті розглянуто основні методологічні аспекти відображення інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у вітчизняній та міжнародній обліковій практиці шляхом порівняння рекомендацій стандартів. Зокрема, щодо визнання, припинення визнання, оцінки та відображення у фінансовій звітності цих заборгованостей, а також розглянуто питання визначення резерву сумнівних боргів дебіторської заборгованості. Встановлено відмінності в частині визначення та методів оцінки, створення резерву сумнівних боргів («очікувані кредитні збитки») і вимог щодо розкриття інформації в бухгалтерській звітності. Виокреслено перспективи подальших досліджень, зокрема ретельне вивчення цих відмінностей через призму можливості імплементації вимог міжнародних стандартів у вітчизняну практику для покращення облікової інформаційної бази в сучасних складних умовах.

Ключові слова: національні стандарти (положення) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності, розрахунки, облік, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість.

The purpose of the study is to reveal certain methodological aspects of accounting for receivables and payables in order to improve the accounting information base in today's complex conditions. To achieve the goal, the tools of scientific research are applied, namely: analysis and synthesis, induction and deduction (when posing a problem); comparison, systematization and theoretical generalization (during the comparative analysis of moments of recognition, termination of recognition, evaluation and reflection in financial statements of receivables and payables, as well as when determining the reserve of doubtful debts of receivables); graphic method for rational, compact, visual presentation of research material; the cause-and-effect method and the abstract-logical method were used in the development of directions for further research. The article examines the main methodological aspects of accounting for receivables and payables in the settlement system by comparing the recommendations of national and international standards. Improving the accounting of receivables and payables will allow to improve the settlement management system and ultimately the financial condition of the enterprise. A list of national and international standards that determine the methodological principles of accounting for receivables and payables is given. The main methodological aspects of displaying information about receivables and payables in national and international accounting practice were analyzed by comparing the recommendations of the standards. This is the recognition, termination of recognition, evaluation and reflection in the financial statements of receivables and payables, as well as the issue of determining the reserve of doubtful debts receivables. It is substantiated that the methodological aspects of national accounting of receivables and payables mainly correspond to international ones. Differences have been established in terms of the definition and methods of assessment, creation of a reserve for doubtful debts ("expected credit losses") and requirements for disclosure of information in accounting reports. Prospects for further research are outlined, in particular, a thorough study of these differences through the prism of the possibility of implementing the requirements of international standards into national practice to improve the accounting information base in today's complex conditions.

Key words: National Accounting Regulations (Standards), International Financial Reporting Standards, calculations, accounting, receivables, payables.

УДК 657.432:657.433

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.82-19>

Долішня Т.І.¹

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Федорів Ю.П.
магістрант, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Dolishnia Tetiana

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Fedoriv Yulia

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Постановка проблеми. У сьогоднішніх надзвичайно складних економічних умовах удосконалення розрахунково-платіжних відносин між господарюючими суб'єктами є важливою передумовою покращення їх фінансового становища. У процесі ведення господарської діяльності підприємства здійснюють розрахунки із дебіторами та кредиторами. У результаті цих розрахунків може виникати як дебіторська так і кредиторська заборгованість, які мають суттєвий вплив на фінансову стабільність суб'єктів господарювання. Тому питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей набувають особливого значення для підприємств незалежно від їх розмірів та виду діяльності. Більше того наявність багатьох методологічних підходів та нормативних вимог щодо

обліку цих заборгованостей може призвести до відмінностей їх відображення у фінансовій звітності. Це, в свою чергу, обумовлює потребу проведення аналізу методологічних підходів до обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей постійно знаходяться у полі зору вчених. Зокрема, Біла О. у своїй праці [1] провела порівняльний аналіз методичних підходів, визнання та класифікації зобов'язань за видами кредиторської заборгованості, які використовуються у національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, а Єремян О.М., Морозенко Ю.М. [4] проаналізували ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості підприємства згідно

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0972-4219>

з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Концептуальні основи НП(С)БО та МСФЗ обліку дебіторської заборгованості досліджували Гуцаленко Л.В., Мельник А.О. [2], а також науковці [3; 7] вивчали окремі проблемні аспекти обліку.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкриття окремих методологічних аспектів обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей як на вітчизняному рівні, так і в контексті міжнародної практики для покращення облікової інформаційної бази в сучасних складних економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стан розрахунків з дебіторами та кредиторами у певний момент часу розкривається через суми дебіторської та кредиторської заборгованості. Тому облік розрахунків з дебіторами та кредиторами полягає у визначенні сум дебіторської та кредитор-

ської заборгованості підприємства, оцінки та класифікації їх для відображення у фінансовій звітності.

Методологічні засади вітчизняної практики бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованості регламентуються цілим рядом положень (рис. 1).

Як бачимо, із рисунка 1, у вітчизняній практиці є два основних стандарти: НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [6] та НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [6], які регулюють облік дебіторської та кредиторської заборгованостей. На відміну від міжнародної практики, де таких спеціальних стандартів немає.

У міжнародній практиці керуються такими стандартами:

– МСБО(ІАС) 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [5], який визначає порядок відображення в обліку дебіторської і кредиторської заборгованості, її визнання, класифікацію та оцінку;

– МСБО(ІАС) 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» для забез-

НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	<ul style="list-style-type: none"> Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	<ul style="list-style-type: none"> Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності
НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	<ul style="list-style-type: none"> Дебіторська заборгованість, що є фінансовим активом Кредиторська заборгованість, що є фінансовим зобов'язанням
НП(С)БО 14 «Оренда»	<ul style="list-style-type: none"> Дебіторська заборгованість орендаря Зобов'язання орендаря за фінансовою орендою
НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»	<ul style="list-style-type: none"> Дебіторська заборгованість з поточного податку на прибуток Кредиторська заборгованість з поточного податку на прибуток
НП(С)БО 18 «Будівельні контракти»	<ul style="list-style-type: none"> Дебіторська заборгованість замовників за роботи за будівельним контрактом Валова сума кредиторської заборгованості замовників за роботи за будівельним контрактом
НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	<ul style="list-style-type: none"> Дебіторська заборгованість в іноземній валюті Кредиторська заборгованість в іноземній валюті
НП(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»	<ul style="list-style-type: none"> Дебіторська заборгованість пов'язаних сторін Кредиторська заборгованість за операціями пов'язаних сторін
НП(С)БО 26 «Виплати працівникам»	<ul style="list-style-type: none"> Кредиторська заборгованість за виплатами працівникам

Рис. 1. НП(С)БО, що визначають методологічні засади обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей

Джерело: складено авторами на основі [6]

печення застосування належних критеріїв визнання і методів оцінки, що застосовуються до забезпечень, умовних зобов'язань і умовних активів, а також розкриття інформації у примітках, достатньої для надання користувачам можливості зрозуміти їхній характер, строки і суму [5];

– МСФЗ(IFRS) 9 «Фінансові інструменти», що визначає принципи фінансової звітності щодо фінансових активів і фінансових зобов'язань, які забезпечують надання користувачам фінансової звітності доречної та корисної інформації, необхідної для виконання ними оцінки сум, строків і невідомості майбутніх грошових потоків суб'єкта господарювання [5];

– МСБО(IAS) 1 «Подання фінансової звітності», МСБО(IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання» та МСФЗ(IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [5] для розкриття інформації про кредиторську та дебіторську заборгованість та інші.

Проаналізуємо основні методологічні аспекти відображення інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у міжнародній та вітчизняній обліковій практиці шляхом порівняння рекомендацій стандартів.

Визнання дебіторської та кредиторської заборгованостей. Як бачимо, із рисунка 2, у міжнародних стандартах, на відміну національним, основна увага щодо визнання дебіторської заборгованості акцентується на виникненні юридичного зобов'язання.

Аналогічно для визнання кредиторської заборгованості: однієї із основних умов її визнання є наявність у господарюючого суб'єкта існуючого зобов'язання (юридичного чи конструктивного) внаслідок минулої події. Тобто існує відмінність в частині моменту визнання зобов'язання за міжнародними та національними стандартами. Це обумовлено тим, що вітчизняними стандартами бухгалтерського обліку не передбачено, ні існуюче зобов'язання, ні його поділ на юридичне та конструктивне.

Припинення визнання дебіторської та кредиторської заборгованостей (рис. 3). У вітчизняній практиці припинення визнання дебіторської заборгованості відбувається за умови якщо пройшов термін позовної давності, борги визнані безнадійними згідно чинного законодавства та списуються за рішенням керівника.

Зауважимо, що, відповідно до статті 256 Цивільного кодексу України [8], позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу. Загальна позовна давність встановлюється у три роки (ст. 257 ЦКУ [8]).

У міжнародній практиці основне контроль, тобто припиняється визнавати заборгованість коли втрачається контроль.

Для припинення визнання кредиторської заборгованості у вітчизняній практиці підставою є результати інвентаризації про її не погашення, які не супер-

Визнання	
НП(С)БО	МСФЗ (IFRS)
Дебіторська заборгованість	
Визначається активом, якщо існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.	Визнання фінансового активу відбувається тоді, коли організація стає стороною контракту (договору), при виникненні зобов'язання по інструменту.
Кредиторська заборгованість	
Для визнання зобов'язання повинні бути дотримані дві умови: – якщо його оцінка може бути достовірно визначена; – існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення	Слід визнавати, якщо: а) суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; б) ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання зобов'язання; в) можна достовірно оцінити суму зобов'язання

Рис. 2. Визнання дебіторської та кредиторської заборгованостей

Джерело: складено авторами на основі [5; 6]

<i>Припинення визнання</i>	
НП(С)БО	МСФЗ (IFRS)
Дебіторська заборгованість	
Дебіторську заборгованість по якій пройшов термін позовної давності, інші борги, нереальні до стягнення, які визнані безнадійними, списують за рішенням керівника підприємства за рахунок резерву сумнівних боргів або списується з балансу з відображенням у складі інших операційних витрат.	Припинення визнання фінансового активу або частини фінансового активу відбувається тоді, коли організація втрачає контроль над правами за контрактом (договором) (коли вказані права реалізуються, припиняється їх дія або організація відмовляється від своїх прав або передає їх третій стороні).
Кредиторська заборгованість	
Якщо внаслідок проведеної інвентаризації встановлено, що зазначена кредиторська заборгованість не підлягає погашенню (у разі якщо це не суперечить нормам ЦКУ [3]), вона підлягає списанню з відповідним визначенням іншого операційного доходу того періоду, у якому зобов'язання визнано таким, що не підлягає погашенню.	Якщо зобов'язання погашено шляхом або виконання, або анульовано або термін його дії закінчився. Така умова виконується, якщо зобов'язання погашено шляхом виплати кредитору або коли дебітор звільнений від зобов'язання судом.

Рис. 3. Припинення визнання дебіторської та кредиторської заборгованостей

Джерело: складено авторами на основі джерел [5; 6]

ечать нормам чинного законодавства. У міжнародній практиці, зазвичай, після погашення або на підставі судового рішення про звільнення від зобов'язання.

Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованостей (рис. 4).

Згідно НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [6], дебіторська заборгованість оцінюється за первісною вартістю та на дату балансу за чистою вартістю реалізації або, іншими словами, до підсумку балансу включається сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів. Відзначимо, що довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю.

У НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [6] виокремлено такі види дебіторської заборгованості (рис. 5).

У міжнародній практиці при первісному визнанні товарна дебіторська заборгованість також оцінюється за ціною операції, а фінансовий актив за його справедливою вартістю. Після первісного визнання дебіторська заборгованість відповідно до міжнародних стандартів оцінюється за собівартістю, яка амортизується із застосуванням методу ефективної ставки відсотка.

Загалом, після первісного визнання фінансовий актив в залежності від виду може оцінюватися: (а) за

амортизованою собівартістю; (б) за справедливою вартістю через інший сукупний дохід; або (в) за справедливою вартістю через прибуток або збиток [5].

Що стосується оцінки кредиторської заборгованості, то відстежуються чіткі відмінності в рекомендаціях: вітчизняними стандартами передбачено поточну заборгованість оцінювати за сумою погашення, а довгострокову за теперішньою вартістю (табл. 1), а міжнародними стандартами при первісному визнанні оцінювати за справедливою вартістю плюс або мінус витрати на операцію, що можуть бути безпосередньо віднесені на випуск фінансового зобов'язання, а в подальшому за амортизованою собівартістю або за справедливою вартістю.

Згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [6], оцінка зобов'язань проводиться у відповідності до їх класифікації (табл. 1).

Відображення у фінансовій звітності дебіторської та кредиторської заборгованостей (рис. 6).

Представлення інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у фінансовій звітності (балансі (звіті про фінансовий стан), примітках), складеній за національними та міжнародними стандартами значно відрізняється, що викликає певні складності у порівнянні та аналізі фінансової звітності.

Для цього використовуються відповідні національні (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансо-

Оцінка	
НП(С)БО	МСФЗ (IFRS)
Дебіторська заборгованість	
<p>Оцінюється за первісною вартістю, тобто дебіторська заборгованість відображається в обліку в оцінці, визначеній договором, і залежить від кількості і ціни проданої продукції з врахуванням знижок і надбавок, що надаються постачальником своїм клієнтам і покупцям.</p> <p>Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю.</p> <p>Довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю.</p>	<p>Під час первісного визнання, за винятком торговельної дебіторської заборгованості, суб'єкт господарювання оцінює фінансовий актив за його справедливою вартістю плюс або мінус витрати на операцію, що можуть бути безпосередньо віднесені на придбання або випуск фінансового активу. При первісному визнанні торговельної дебіторської заборгованості суб'єкт господарювання оцінює її за ціною операції, якщо торговельна дебіторська заборгованість не містить значного компоненту фінансування згідно з МСФЗ 15 (МСФЗ 9.5.13). Фінансовий актив оцінюється за амортизованою собівартістю за дотриманням певних умов. При недотриманні вказаних мов за справедливою вартістю.</p> <p>Після первісного визнання оцінює фінансовий актив: (а) за амортизованою собівартістю; (б) за справедливою вартістю через інший сукупний дохід; або (в) за справедливою вартістю через прибуток або збиток.</p>
Кредиторська заборгованість	
<p>Кредиторська заборгованість оцінюється за сумою укладеного договору та відображається в балансі за: сумою погашення (поточні зобов'язання) або теперішньою вартістю (довгострокові зобов'язання, на які нараховується відсоток).</p>	<p>Під час первісного визнання суб'єкт господарювання фінансове зобов'язання за його справедливою вартістю плюс або мінус витрати на операцію, що можуть бути безпосередньо віднесені на випуск фінансового зобов'язання.</p> <p>Після первісного визнання оцінює фінансове зобов'язання за амортизованою собівартістю або за справедливою вартістю.</p>

Рис. 4. Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованостей

Джерело: складено авторами на основі [5; 6]

вої звітності», НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та інші [6] та міжнародні (МСБО(IAS) 1 «Подання фінансової звітності», 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» та МСФЗ(IFRS) 9 «Фінансові інструменти» та інші [5]) стандарти.

Визначення резерву сумнівних боргів дебіторської заборгованості. Визначення резерву сумнівних боргів набуває важливого значення при оцінці дебіторської заборгованості на дату балансу. Адже від його величини і залежить показник дебіторської заборгованості на дату балансу, його достовірність,

правильність. Визначення величини резерву сумнівних боргів згідно НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» може здійснюватися одним із методів [6]: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості та застосування коефіцієнта сумнівності (рис. 7).

Водночас національний стандарт не містить рекомендацій щодо порядку визнання дебіторської заборгованості сумівною, відсутній перелік необхідних документів для обґрунтування фактів сумнівності, безнадійності. Це дещо ускладнює бухгалтерську роботу на підприємствах.

Метод вибирається підприємством самостійно та встановлюється наказом про облікову політику.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ	<i>Поточна дебіторська заборгованість</i> – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу
	<i>Сумнівний борг</i> – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником
	Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності
	<i>Довгострокова дебіторська заборгованість</i> – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу

Рис. 5. Класифікація дебіторської заборгованості згідно національного стандарту

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Таблиця 1

Оцінка зобов'язань згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання»

Вид зобов'язань	Визначення	Оцінка
<i>Поточні зобов'язання</i>	зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом	За сумою погашення
<i>Довгострокові зобов'язання</i>	всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями	За їх теперішньою вартістю
<i>Непередбачене зобов'язання</i>	1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити	За обліковою оцінкою
<i>Забезпечення</i>	зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу	Визнаються витратами, за винятком суми забезпечення, що включається у первісну вартість ОЗ
<i>Доходи майбутніх періодів</i>	доходи, отримані протягом поточного або попередніх періодів, які належать до наступних періодів	

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

Згідно МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [5], очікувані кредитні збитки визнаються у фінансовій звітності як резерв.

Порядок знецінення, реалізований у МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» [5], застосовується до фінансових активів, що обліковуються за амортизованою вартістю за моделлю ефективної ставки відсотка та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (крім інвестицій у часткові інструменти) (рис. 8).

Таким чином, під порядок знецінення підпадають: видані позики; дебіторська заборгованість (торговельна); дебіторська заборгованість з фінансової оренди; інвестиції у боргові цінні папери.

Висновок з проведеного дослідження. Узагальнюючи вище викладений матеріал, можемо зробити такі висновки, що методологічні аспекти вітчизняного обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей в основному відповідають міжнародним. Проте існують відмінності в частині визначення та методів оцінки, створення резерву сумнівних боргів («очікувані кредитні збитки») та вимог щодо розкриття інформації в бухгалтерській звітності.

Зважаючи на вищевикладене, предметом подальших досліджень повинно стати ретельне вивчення саме цих відмінностей через призму можливості імплементації вимог міжнародних стандартів у вітчизняну практику.

Відображення у фінансовій звітності	
НП(С)БО	МСФЗ (IFRS)
Дебіторська заборгованість	
У другому розділі активу балансу у складі оборотних активів якщо це поточна дебіторська заборгованість (платежі по яким очікуються до 12 міс. після звітної дати), та у першому розділі активу балансу у складі необоротних активів, якщо це довгострокова дебіторська заборгованість (платежі за якими очікуються більш ніж через 12 міс. після звітної дати).	У складі активів з класифікацією на поточні (торговельна та інша дебіторська заборгованість) та непоточні.
Кредиторська заборгованість	
У другому розділі пасиву балансу відображаються довгострокові зобов'язання, в третьому розділі – поточні зобов'язання, а в четвертому зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття.	Зобов'язання відображаються в пасиві балансу як сальдо по рядку «Рахунки до сплати» в розділі «Кредиторська заборгованість». При цьому різниця відображення в балансі полягає лише у відмінності структури статей вітчизняної та міжнародної звітності.

Рис. 6. Відображення у фінансовій звітності дебіторської та кредиторської заборгованостей

Джерело: складено авторами на основі [5; 6]

Визначення резерву сумнівних боргів дебіторської заборгованості	
НП(С)БО	МСФЗ (IFRS)
Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів: 1. Застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості. Величина резерву визначається на основі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. 2. Застосування коефіцієнта сумнівності. Величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.	Суб'єкт господарювання визнає резерв під збитки для очікуваних кредитних збитків за фінансовим активом. <i>Очікувані кредитні збитки</i> – це зважена за ймовірністю оцінка кредитних збитків (тобто теперішня вартість усіх недоотриманих сум грошових коштів за весь очікуваний строку дії фінансового інструмента. Недоотримані суми грошових коштів – це різниця між грошовими потоками, що належать до сплати суб'єктові господарювання згідно з договором, і грошовими потоками, одержання яких цей суб'єкт господарювання очікує. Оскільки очікувані кредитні збитки враховують суму і строковість платежів, кредитний збиток виникає навіть у тому разі, коли суб'єкт господарювання очікує одержання платежу в повному обсязі, але пізніше договірного строку його сплати.

Рис. 7. Визначення резерву сумнівних боргів дебіторської заборгованості

Джерело: складено авторами на основі [5; 6]

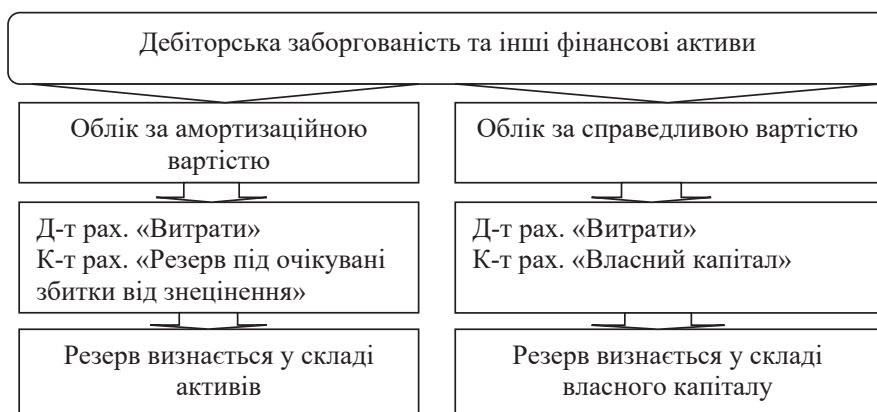

Рис. 8. Модель оцінки очікуваного знецінення фінансових активів на дату визнання

Джерело: складено авторами на основі МСФЗ(IFRS) 9 «Фінансові інструменти» [5]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біла О. Облік кредиторської заборгованості: вітчизняний та міжнародний досвід. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2016. № 1(6). С. 29–33. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Economic-visnik-6-2016-7.pdf> (дата звернення: 02.08.2023).

2. Гуцаленко Л.В., Мельник А.О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи П(С)БО та МСФЗ. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/4.pdf DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.2 (дата звернення: 06.08.2023).

3. Долішня Т.І., Озар Т.С. Організація обліку дебіторської заборгованості. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 74. С. 216–220. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-32>

4. Єремян О.М., Морозенко Ю.М. Дебіторська заборгованість: порівняння обліку за МСБО(МСФЗ) та П(С)БО. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 1. С. 60–73. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-1-65-73>

5. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576 (дата звернення: 10.08.2023).

6. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=293533 (дата звернення: 07.08.2023).

7. Перевозова І.В., Долішня Т.І. Оцінка дебіторської заборгованості на дату балансу на підприємствах нафтогазової галузі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 3(3). С. 201–204. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3\(3\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3(3)_41) (дата звернення: 11.08.2023).

8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 06.08.2023).

able: domestic and international experience]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho*, no. 1(16), pp. 29–32. Available at: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Economic-visnik-6-2016-7.pdf> (accessed 02 August 2023).

2. Hutsalenko L.V., Melnyk A.O. (2016) Oblik debitorskoi zaborhovanosti: kontseptualni osnovy P(S)BO ta MSFZ [Comparative characteristics of the conceptual basis of accounting receivables for GAAP and IFRS]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] (electronic journal), no. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.2>

3. Dolishnia T.I., Ozar T.S. (2022) Orhanizatsiia obliku debitorskoi zaborhovanosti [Organization of receivables accounting]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 74, pp. 216–220. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-32>

4. Yeremian O.M., Morozenko Yu.M. (2021) Debitorska zaborhovanist: porivniannia obliku za MSBO(MSFZ) ta P(S)BO [Accounts receivable: comparison of accounting under IFRS and UAS]. *Visnyk ChNU im. B. Khmelnytskoho. Seriiia "Ekonomichni nauky"*, no. 1, pp. 60–73. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-1-65-73>

5. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti [International Financial Reporting Standards]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576 (accessed 10 August 2023).

6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku [National Regulation (Standard) of Accounting]. Available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=293533 (accessed 07 August 2023).

7. Perevozova I.V., Dolishnia T.I. (2015) Otsinka debitorskoi zaborhovanosti na datu balansu na pidpriemstvakh naftogazovoi haluzi [The assessment of receivables on the balance date at enterprises oil and gas]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 3(3), pp. 201–204. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3\(3\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3(3)_41) (accessed 11 August 2023).

8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003 No. 435-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed 06 August 2023).

REFERENCES:

1. Bila O. (2016) Oblik kredytorskoi zaborhovanosti: vitchyzniani ta mizhnarodni dosvid [Accounts pay-